

TYÖPAJA NUORILLE

Teemat: Seksuaalinen itsemääräämisoikeus, seksuaalinen kaltoinkohtelu ja vastikkeellinen seksi

Vinkkejä aiheen käsittelyyn:

- **Varaa aikaa vapaaseen tai ohjattuun keskusteluun, jossa olet aikuisena mukana. Anna keskustelussa tilaa nuorten omille pohdinnoille ja havainnoille.**
- **Mieti, millainen käsittelytapa sopii parhaiten omalle ryhmällesi**
- **Haastavan aiheen käsittely saattaa toimia parhaiten pienissä ryhmissä, esimerkiksi 3-4 hengen ryhmätöinä. Ryhmien ei välttämättä tarvitse "tuottaa" mitään, tärkeää on keskustelu.**
- **Varmista, että mainitset työpajan aikana tahoja, jotka tarjoavat nuorille apua, jos he ovat kokeneet seksuaalista kaltoinkohtelua. Voit esimerkiksi laittaa nettiosoitteita näkyviin taululle.**
- **Huolehdi myös jatkokäsittelystä! Jollakin nuorella saattaa olla kerrottavaa myös yksityisesti, joten anna mahdollisuus ja aikaa siihen esimerkiksi työpajan jälkeen. Pidä silmäsi ja korvasi auki: olisiko sinun aikuisena syytä jatkaa keskustelua erityisesti jonkun nuoren kanssa?**

1) Aiheen esittely

Kerro nuorille, mitä aiheita työpaja käsittelee. On hyvä avata seksuaalisen itsemääräämisoikeuden sekä seksuaalisen kaltoinkohtelun käsitteet. Termien määritelmät ja muuta taustatietoa työpajan vetämistä varten löydät täältä:

<http://www.nuortenexit.fi/tietoa-ilmioista/13-29-vuotiaalle-nuorelle/>

<https://exitry.fi/tietoa-tukea/nuorten-parissa-toimiville/>

Kerro nuorille, että aiheita käsitellään yleisellä tasolla. Kenenkään omia kokemuksia ei tulla kysymään tai purkamaan työpajassa ja kahdenkeskiselle keskustelulle on tilaisuus työpajan jälkeen.

2) Mieli-pidejana

Mieli-pidejanalla jokainen saa kertoa sanattomasti mielipiteensä liikkumalla tilassa. Määritellään janan ääripäät yhdessä, esim. toisessa päässä tilaa seisovat väittämän kanssa samaa mieltä olevat, vastapäätä taas eri mieltä olevat. Harjoituksen ohjaaja lukee väittämän, jonka jälkeen kaikki asettuvat tilassa janalle sen mukaan, ovat samaa mieltä vai erimieltä. Janalle voi asettua mihin kohtaan tahansa ääripäiden välillä.

Halutessaan osallistujat voivat perustella ja pohdiskella ääneen, miksi asettuivat juuri valitsemaansa kohtaan janaa, ja miksi asiasta ei ollut helppoa olla yksimielisesti samaa tai ei mieltä.

Tehtävän aikana ei ole tarpeen antaa oikeaa tietoa tai oikeaa käsityksiä, vaan kannustaa nuoret ottamaan kantaa ja keskustelemaan. Tehtävään voidaan palata työpajan lopuksi, jos jokin väittämistä jää avoimeksi tai herättää keskustelua.

Väittämät:

Puuro on hyvää. (Harjoitusväittämä, jotta kaikki ymmärtävät harjoituksen idean)

Jokaisella nuorella on seksuaalinen itsemääräämisoikeus.

Vain tytöt kohtaavat seksuaalista kaltoinkohtelua.

Seksuaalisuuteen liittyvistä kysymyksistä on helppo puhua.

Nuori on vastuussa siitä, ettei joudu seksuaalisen häirinnän kohteeksi.

3) Videot

Lyhytelokuvat kertovat nuoriin kohdistuvasta seksuaalisesta kaltoinkohtelusta ja vastikkeelliseen seksiin liittyvistä tilanteista.

- **Katso videot ensin itse, ja käy läpi niiden sinussa herättämiä ajatuksia ja tunteita. Mieti etukäteen, millaisia reaktioita ja keskustelua niistä voi luokkatilanteessa nousta. Samat kysymykset, jotka heräävät itsellesi, heräävät todennäköisesti myös nuorille.**
- Laajenna keskustelua seksuaalisesta häirinnästä, houkuttelusta ja seksiestoyrityksistä nuorten seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen ja heidän omiin oikeuksiinsa.
- Työpajassa voidaan katsoa yksi tai useampi video. Osa videoiden tarinoista on tarkoituksella avoimia. Voit antaa oppilaille tehtäväksi miettiä ryhmissä, miten tarina jatkuu. Kirjoittakaa esimerkiksi onnellinen ja onneton loppuratkaisu, ja miettikää käännekohtia: miten näihin tilanteisiin päädyttiin ja miksi?

Skeittaaja <https://www.youtube.com/watch?v=lfwUX0QdQCw>

Bittersweet <https://www.youtube.com/watch?v=t0-mIMhqrDA>

Ystävyys <https://www.youtube.com/watch?v=ev7TYpo0Y7o>

Nuorten kanssa pohdittavaksi videoiden katselun jälkeen:

- Mitä tarinassa tapahtui?

- Voiko näin oikeasti tapahtua?
- Millaisia tunteita päähenkilöt kokivat?
- Voiko tapahtumasta puhua jollekin? Kelle? Mitkä asiat saattavat hankaloittaa kertomista?
- Onko ikäerolla väliä? Millainen on tasavertainen seurustelusuhde?
- Mitä tarkoittaa se, että ”seksin osto on rikos”? Mitä kaikkea ostaminen voi tarkoittaa?
- Kuka tarinassa toimi väärin?
- Miten tällaisessa tilanteessa olevaa kaveria voisi auttaa?
- Mistä tilanteeseen saa tukea?

Pääpointit:

- Kaikesta voi puhua ja kaikesta voi selvitä tuen avulla.
- Vastuu seksuaalisesta kaltoinkohtelusta on aina tekijällä. Kohteeksi joutuneen pukeutuminen, päihtynyt tila, oma käytös tai ominaisuus ei koskaan ole syy tai oikeutus väärin kohtelemiseen.
- Suojaikäraja 16-vuotta (tai 18-vuotta, jos suhteessa auktoriteettiasemassa oleva aikuinen).
- Vastuu nuoren ja aikuisen seksuaalisessa kanssakäymisessä on aina aikuisella, vaikka nuori olisi ollut aloitteellinen. Nuori saattaa ihastua aikuiseen, aikuisen vastuulla on kunnioittaa nuoren kasvua ja kehitystä.
- Jo vastikkeen tarjoamisen yritys on rikos.
- Vaihtokauppa ei kuulu tasavertaiseen seksiin tai seurusteluun.
- Samat säännöt pätevät myös netissä.

4) Tietovisa & loppupurku (kysymykset seuraavalla sivulla)

Kysymykset luetaan ääneen ja nuoret merkkäävät paperilappuihin mielestään oikeat vastaukset. Visaan voi osallistua yksin, pareittain tai pienessä ryhmässä. Lopuksi oikeat vastaukset käydään läpi nuorilta heidän veikkauksiaan kysellen. Jokainen kysymys on hyvä käydä läpi pelkän oikean vastausrivin sijaan, sillä vastausten lomassa voi jo varmistella, ettei työpajan aikana käsitellyistä aiheista ole jäänyt epäselvyyksiä tai kysymyksiä.

Työpajan lopuksi on hyvä varata tilaa kysymyksille. Kysymyksiä voi ottaa vastaan myös vaikkapa nimettöminä lapuille, jos ryhmä on suurempi.

Lopuksi on tärkeää antaa viesti siitä, että seksuaalisesta kaltoinkohtelusta voi puhua, ja että aikuinen kestää ja kannattelee, jos nuori tahtoo kertoa. Kerro nuorille, että kaikenlaisista kokemuksista selviää tuen avulla eikä yksin tarvitse jäädä. Nuoria voi kannustaa miettimään oman elämän luotettavia aikuisia, joiden puoleen hän voisi kääntyä. Huolehdi, että nuorilla on tietoa myös ulkopuolisista tahoista, joista voi hakea apua, esim. Nuorten Exitin verkkosivut.

OMAT RAJAT -tietovisa

1. Mitä seksuaalinen itsemääräämisoikeus tarkoittaa?
 - a. Että saa määrätä muiden ihmisten seksuaalisuudesta
 - b. Että jokaisella on oikeus päättää omasta kehostaan ja seksuaalisuudestaan**
 - c. Että vanhemmat saavat päättää lapsensa seksuaalisuudesta
2. Mitä seksuaalinen kaltoinkohtelu tarkoittaa?
 - a. Oman kumppanin pettämistä toisen kanssa
 - b. Mitä tahansa vastoin omaa tahtoa ja ymmärrystä tapahtuvaa seksuaalista toimintaa**
 - c. Seksin pihtaamista suhteessa
3. Kuka voi kohdata seksuaalista kaltoinkohtelua?
 - a. Kuka tahansa iästä ja sukupuolesta riippumatta**
 - b. Vain tytöt ja naiset
 - c. Vain heruttajat
4. Mitä pyllylle läpsimiselle ja huorittelulle voi tehdä?
 - a. Ei mitään, se on tavallista
 - b. Yrittää olla välittämättä ja lähteä itsekkin leikkiin mukaan
 - c. Pyytää lopettamaan ja ilmoittaa aikuisille tai viranomaisille**
5. Seurustelusuhteessa seksiin painostaminen on
 - a. Ikävää, muttei sille voi tehdä mitään
 - b. Ihan tavallista, jos on itse nihkeä
 - c. Seksuaalista kaltoinkohtelua, mitä ei pidä hyväksyä**
6. Mitä laki sanoo 15-vuotiaan ja 20-vuotiaan suhteesta?
 - a. Ei mitään, suhteita ei rajoiteta millään lailla
 - b. Nuori ei saa ihastua aikuiseen
 - c. 20-vuotias ei saa olla seksuaalisessa suhteessa nuoren kanssa**
7. Missä seuraavista tilanteista rikotaan lakia?
 - a. 16 –vuotiaalle tarjotaan netissä 20 € paljastavasta kuvasta**
 - b. Tuttu aikuinen ehdottaa nettiseksiä 15-vuotiaalle**
 - c. Luokkakaverit levittävät yhden luokkalaisista alastonkuvaa netissä**
8. Milloin kannattaa ottaa poliisiin yhteyttä?
 - a. Vain silloin, kun tietää rikoksen tekijän nimen
 - b. Vain silloin, kun on varma että kyseessä on rikos
 - c. Kun epäilee rikosta vaikka ei tiedä tekijää**

9. Miten kannattaa toimia jos saa tietää kaverin kohdanneen seksuaalista väkivaltaa?

- a. **Tukea ja hakea kaverille apua, vaikka hän kieltäisi.**
- b. Antaa kaverille omaa tilaa ja ottaa etäisyyttä.
- c. Olla kertomatta kenellekään.

10. Seksuaalinen kaltoinkohtelu on

- a. **aina yksinomaan tekijän vika**
- b. **asia, josta voi selviytyä**
- c. todella harvinaista